

„CYRANO DE BERGERAC” DE EDMOND ROSTAND

Teatrul de Stat din Oradea

Data premierei: 19 iunie 1960. Regia: Valeriu Moisescu. Decoruri: Mircea Marosin. Costume: Lidia Pincus și Olga Scorțeanu. Distribuția: Ion Marinescu (Cyrano de Bergerac); George Pintilescu (Cristian de Neuvillette); Bartos Ede (Contele de Guiche); Ion Pater (Rague-neau); Constantin Adamovici (Le Bret); Ricardo Colberti (Carbon de Castel Jaloux); Andrei Bursaci, Cseke Sándor, Ilie Iliescu, Liviu Mărtinș, Marcel Segărceanu, Jean Săndulescu, Grig Schițcu, Tóth Sándor, Nicolae Toma, Eugen Tugulea (Cadeții); Dorel Urlățeanu (Lignière); Jean Săndulescu (De Valvert); Constantin Simionescu (Un marchiz); Ilie Iliescu (Al doilea marchiz); Dan Alecsandrescu (Montfleury); Grig Schițcu (Bellerose); Valeriu Grama (Jodelet); Eugen Tugulea (Cuigy); Nicolae Toma (Brissaille); Radu Reisel (Un politician); Andrei Bursaci (d'Artagnan); Vadász Zoltán (Un cavalier în garda regelui); Gheorghe V. Gheorghe (Portarul); Mișu Vladimir (Un burghez); Sugár Iván (Fiul lui); Marcel Segărceanu (Un borfaș); Balogh László (Jucătorul de cărți); Constantin Simionescu (Un călugăr capuțin); Gheorghe V. Gheorghe, Radu Reisel și Valeriu Grama (Poeții); Sugár Jenő și Grig Schițcu (Cofetarii); Cseke Péter și Halassy Bea (Copiii); Dukász Anna și Vera Varzopov (Roxana); Liana Simionescu (Sora Martha); Sofica Albu și Doina Ioja-Vasiu (Liza); Bányai Eva (Sora Clara); Doina Urlățeanu (Vinzătoare); Lily Mihăilescu (Maica Margareta); Maud Mary (Insofătoare); Doina Ioja-Vasiu (O actriță); Sofica Albu (Pajul); Simona Constantinescu (Florăreasa); Stela Adamovici și Lucy Chevalier (Prețioasele); Doina Urlățeanu, Doina Ioja-Vasiu, Simona Constantinescu, Lucy Chevalier, Stela Adamovici, Bányai Eva și Liana Simionescu (Călugărițele).

Se vorbește tot mai des despre spiritul actual în care trebuie prezentată lucrarea dramatică pe scenă, se enunță opinii, adesea judicioase, în legătură cu modalitatea sublinierii acestei trăsături a unei lucrări, dar nu întotdeauna ceea ce este trecut în program drept linie călăuzitoare în conturarea spectacolului, se dovedește ca atare și la lumina rampei. Mă simt obligat să fac aci această mențiune pentru că am avut prea des prilejul să parcurg filele unor programe de sală, convențional alcătuite, în cuvinte frumoase și declamări de principii, care de fapt n-au însuflețit și nu i-au călăuzit pe realizatorii respectivelor spectacole (și cum chiar și acest amănunt mi se pare a fi un tribut plătit formalului, gratuitului, profit de împrejurarea fericită ce mi s-a oferit la Oradea de a cita un exemplu pozitiv în alcătuirea unui program de teatru. Caietul de sală la piesa lui Edmond Rostand conține succinte dar bine documentate expuneri, prețioase spectatorului, în legătură cu opera și cu eroul ei, despre care s-a scris atât de mult dar și adesea foarte imprecis și în privința cărora adevărul trebuie discernut dintre tot felul de contribuții impresioniste).

Valeriu Moisescu, regizorul de la Oradea, își expune și el foarte succint punctul de vedere care i-a îndrumat munca de punere în scenă a atât de cunoscutei lucrări a lui Rostand. Am avut satisfacția de a constata, urmărind desfășurarea spectacolului, că acest punct de vedere nu a fost doar o „interesantă” afirmație de principii, ci un real jalon în transpunerea scenică a piesei.

Cyrano se poate juca, evident, ca o piesă de „nas și spadă” — cum am văzut-o pe ici, pe colo — sau se poate juca ca la Oradea, eliberat de balastul clasicizării — cum spune Moisescu — care să sune contemporan. Mi se pare că Cyrano pus în scenă de Moisescu și interpretat cu strălucire de Ion Marinescu este într-un fel un răspuns concret la ceea ce noi încercăm să aflăm din discuții și schimb de păreri în privința felului cum trebuie să fie un spectacol al zilelor noastre. Căci atunci când ultima cortină coboară peste versurile avântate și pline de sevă ale replicii lui Cyrano, spectatorul are în primul rînd sentimentul unui adevărat erou, al unui *spirit* și că proporțiile

lui ating legendarului. Și totuși în fața ochilor acestui spectator nu a evoluat un personaj al vreunui veac depărtat, și cu căznă înfiripat pe scenă, ci un erou autentic și viu, care se desprinde din cadrele vremii și ajunge până la noi, aducând cu sine toată aureola unui mare răzvrătit, nu mai puțin temerar și nici mai prejos de nesupus cătușelor vremii decât a fost de pildă numitul François Villon, poet și vagabond (tot „de la Paris mai dimprejurul” și el), nu din boemie, cum s-a crezut și mai cred poate unii, ci din dorința de a rupe la rindu-i zăgăzurile unei epoci de întunecare spirituală, atât de potrivnică spiritului lui avântat și liber.

Spectacolul lui Valeriu Moisescu este teatru adevărat, teatru inteligent și militant în care accentul este pus pe idei și sensuri, dovedindu-se cunoaștere, talent și cultură. Nici un element de prisos. Totul axat pe ideea: *responsabilitatea și atitudinea activă a artistului față de viață*. Aceasta a fost linia rolului creat de Ion Marinescu și claritatea concepției a înlesnit redarea strălucirii personajului cu atita ușurință și autenticitate. Cyrano nu trebuie să fie grotesc din pricina nasului și deși are spadă trebuie să biruie cu spiritul. Este ceea ce a înțeles și a urmărit interpretul triumfând îndeosebi în momentul în care prin celebra tiradă „Nu mulțumesc”, își expune crezul, biografia sa morală. Pentru că, de ce n-am spune-o, piesa este în primul rând eroul ei, cu ideile și spiritul lui, cu poziția lui ce devansează cu mult epoca în care este considerat îndeobște a fi trăit. Cyrano scriitorul veacului al XVII-lea poate fi judecat prin ceea ce a lăsat ca moștenire literară și prin câteva sumare, vagi, mărturii ale contemporanilor (binevoitori sau nu, obiectivi sau nu). Rostand însă, i-a dăruit lui Cyrano un întreg univers de gândire și înțelepciune pe care i le-au sugerat nu vreo migăloasă documentare în epoca respectivă, ci cunoașterea spiritului poporului său, mereu viu și din ce în ce mai dinamic și mai năvalnic în a-și afirma dorința de libertate.

Marinescu, care este un actor tânăr, dar foarte matur și înzestrat artistic, realizează pentru întâia oară în cariera lui (cel puțin pentru cine nu l-a văzut în toate manifestările scenice de până acum) un rol de cea mai mare adâncire și gândire și de armonioasă împletire a talentului cu inteligența. Am simțit emoția unei autentice cunoașteri până la contopire cu celebrul erou al lui Rostand. De aceea, versul a sunat nu frumos, ci a strălucit prin cugătarea ce cuprinde, prin noblețea de spirit a eroului care a coplesit blazoa-nele de tinicheia ale fanfaronilor dantelați, lipsiți de omenie și proști, pe care gasconul i-a combătut cu temeritate, vervă și duh.

Spectacolul de la Oradea este pilduitor prin omogenitatea lui realizată cu o trupă alcătuită din cele două colective ale secției române și secției maghiare. Și aceeași explicită cunoaștere a problemelor spectacolului se vedește a fi călăuză tuturor interpreților care slujesc țelul unic propus de regizor. Așa de pildă, spectacolul s-a bucurat de aportul actriței Ana Dukász de la secția maghiară, în rolul Roxanei. Tot în acest rol (în a doua distribuție) am prețuit efortul de compoziție realizat de Vera Varzopov, deși nu cu totul potrivită acestui personaj pe care-l realizează printr-o

Ion Marinescu (Cyrano) și Vera Varzopov (Roxana).

supralicitare a talentului și prin dorința foarte caldă de a-l întruchipa. Contele De Guiche al lui Bartos Ede, Montfleuri al lui Dan Alecsandrescu, Jucătorul de cărți al lui Balogh Laszlo, Însoțitoarea lui Maud Mary, curtenii, doamnele, pajii etc. n-au fost o lume amorfă căreia în teatru i se spune figurație, ci o întreagă galerie de tipuri, determinate în funcție de categoria lor socială și reținute prin trăsătura cea mai caracteristică, întregindu-se astfel fresca vremii privită cu ochiul artistului de azi.

O deosebită contribuție la aceasta a adus-o fără îndoială scenograful Mircea Marosin ale cărui decoruri creează pe deplin climatul poetic și respirația romantică, exploatând pe de altă parte și filonul ironiei la adresa lumii decadente a curții, pe care o plasează în cadrele ei firești, de carton și mucava. Realizatoarele costumelor, Lidia Pincus și Olga Scorțeanu, au tratat cu multă fantezie și spirit decorul de epocă spre a contribui și prin acest element la întregirea biografiei personajelor, prezentând costumele nu documentar, ci interpretându-le în spiritul piesei. Conlucrarea regie-scenografie, costume și muzică (compozitor Theodor Grigoriu) a atins așa spune, vibrația cea mai intensă căci trăsătura dominantă a spectacolului este *armonia*. De aceea, subliniind calitatea deosebită a spectacolului, menționăm implicit meritul fiecărui participant la realizarea lui, iar o stăruire în plus asupra unora dintre interpreți ar putea fi luată drept o ignorare a realei strădanii a întregului colectiv, talentat și dornic de a crea un spectacol de înaltă ținută artistică pe care am vrea să-l vadă și spectatorii bucureșteni și cei din restul țării.

Mircea Alexandrescu

„MARIA” DE VASILE IOSIF

Teatrul Național „I. L. Caragiale”

Data premierei: 22 iunie 1960. Regia: Moni Ghelerter. Decoruri și costume: Mihai Tofan. Distribuția: Eugenia Popovici (Maria); George Demetru (Ion Ursu); Nelly Dordea (Aneta); Nicu Dimitriu (Onofrei); Grigore Pavel (Matei); Sanda Toma (Niculina); Al. Giugaru (Mocanu); Marcel Anghelescu (Ali); Maria Voluntaru (Kadrie); Gr. Vasiliu-Birlic (Butuc); Silvia Dumitrescu-Timică (Floarea); Ion Iliescu (Nușu); Cosma Brașoveanu (Geantă); N. Enache (Menasan); P. Pătrașcu (Dumitru); Gh. Buliga (Dobre); Costache Diamandi (Grigore); Igor Bardu (Petre); Matei Gheorghiu (Ilie); Cristina Săvescu (Anica); Gabriel Florea (Alexe); George Sirbu (Gheorghe); Eugenia Bammé (Lucreția); Mitzura Arghezi (Duța); Ileana Iordache (Ana); Gh. Cristescu (Foto-reporterul).

Mereu actuală și permanent imperioasă, chestiunea promovării dramaturgiei originale — sarcină de mare și nobilă răspundere — provoacă dulci, ori, cine știe? — amare insomnii secretarilor literari, directorilor de teatre, regizorilor și actorilor. Nu ajunge ca un teatru „să-și facă suma”, înscriind în repertoriul unei stagiuni două sau trei piese originale, după cum contraindicată este o dihină pe laurii câștigați cu scoaterea la rampă a unei drame noi, inspirată de actualitatea noastră, care va intra în tezaur.

Adevărul este că, alături de tendința montării unor piese mai slabe, dar care prezintă șanse facile de încasări, se mai ivește uneori, ca o realitate ce trebuie combătută, dorința tradusă în fapt de a juca o piesă originală contemporană nu atât pentru valoarea ei reală, cit pentru umplerea rubricii corespunzătoare din darea de seamă.

Dacă piesa *Maria* de Vasile Iosif a marcat „sprintul” stagiunii trecute a Teatrului Național, atunci trebuie să spunem că eforturile de selecționare au fost prea mici pentru ca prima scenă a țării să câștige competiția, chiar dacă în montarea spectacolului au fost cheltuite resurse artistice și umane echivalente cu o artilerie grea.

Spectatorul nevizitat trebuie să știe că lucrarea de debut a lui Vasile Iosif s-a jucat prima oară la Constanța, în stagiunea 1957—1958, sub titlul